

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Студенттер мен жас ғалымдардың
«ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ БІЛІМ - 2014» атты
IX халықаралық ғылыми конференциясы

IX Международная научная конференция
студентов и молодых ученых
«НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ - 2014»

The IX International Scientific Conference for
students and young scholars
«SCIENCE AND EDUCATION-2014»

2014 жыл 11 сәуір
11 апреля 2014 года
April 11, 2014

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«Ғылым және білім - 2014»
атты IX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
IX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«Наука и образование - 2014»**

**PROCEEDINGS
of the IX International Scientific Conference
for students and young scholars
«Science and education - 2014»**

2014 жыл 11 сәуір

Астана

УДК 001(063)
ББК 72
Ғ 96

Ғ 96

«Ғылым және білім – 2014» атты студенттер мен жас ғалымдардың IX Халықаралық ғылыми конференциясы = IX Международная научная конференция студентов и молодых ученых «Наука и образование - 2014» = The IX International Scientific Conference for students and young scholars «Science and education - 2014».
– Астана: <http://www.eni.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie/>, 2014. – 5831 стр.
(қазақша, орысша, ағылшынша).

ISBN 978-9965-31-610-4

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001(063)
ББК 72

ISBN 978-9965-31-610-4

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық
университеті, 2014

**ЕУРАЗИЯЛЫҚ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ОДАҚ: ҚАЗАҚСТАН ҮШІН ТИІМСІЗ
ЖАҚТАРЫ**

Смағұлова Ботакөз Амангелдіқызы

smagulovabotagoz@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ «Халықаралық қатынастар» мамандығының 2-курс студенті,

Астана, Қазақстан

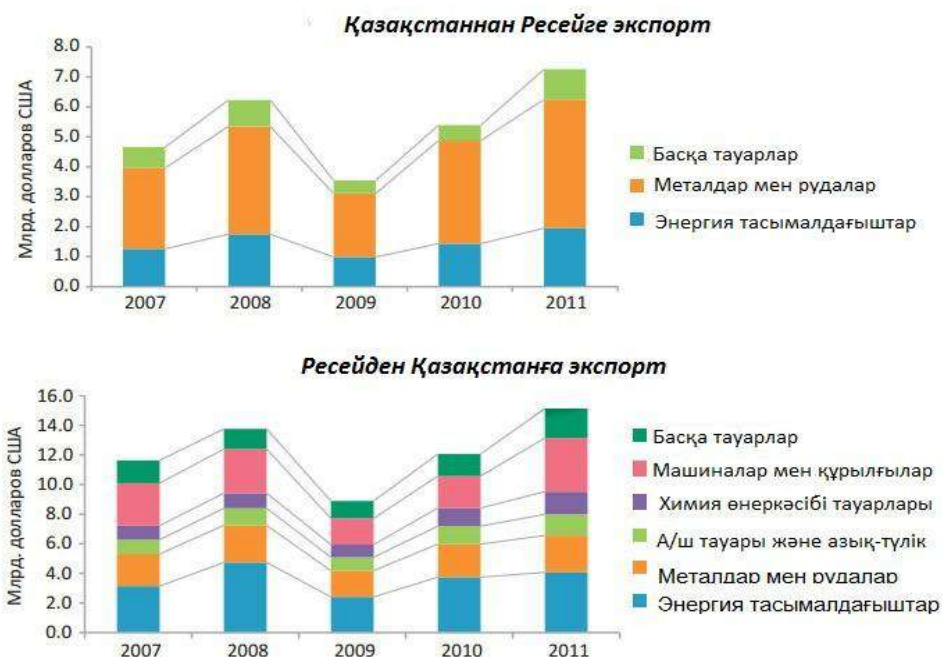
Ғылыми жетекшісі - А.Далелхан

90-шы жылдардың басында Мәскеу Мемлекеттік Университетінде Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев еуразияшылдық бастама туралы алғашқы сөздерін айтқан кезден бастап Қазақстан соған сүйене отырып, Еуразиялық интеграцияның жолына түсті. Сол мақсатпен алғашында еркін сауда жүргізіп, ортақ кедендік тарифтер орнату үшін 1995 жылы ЕуразЭҚ құрылған еді. Келесі қадам 2007 жылы Кедендік одақты құру туралы келісімге қол қоюмен аяқталды. Құрамына Қазақстан, Ресей, Беларусь кіретін Кедендік одақтың негізгі мақсаттары экономикалық және кедендік шектеулер қойылмайтын ортақ территорияны құру болып табылады. Одақ тек 2010 жылы өзінің жұмысын бастады және 2012 жылы Ортақ Экономикалық Кеңістіктің құрылуымен жалғасын тапты. Ол ішкі экономикалық қатынастарды либерализациялау мен сыртқы экономикалық қатынастарда ұжымдық протекционизмге жүгінуді мақсаты етіп қойған еді. Ендігі кезек 2015 жылы 1 қаңтарда құрылуы жоспарланып отырған Еуразиялық экономикалық одаққа келді. Құрамына Қазақстан, Ресей, Беларусь кіретін бұл одақтың ортақ еңбек нарығын құру, жаңа нарықтарды ашу, жаңа технологиялармен жұмыс жасау және жаһандық бәсекелестік жағдайында бірігіп әрекет ету мүмкіндігі сияқты жақсы жақтары өте көп. Алайда осыған байланысты көптеген үміттердің ақталуы екіталай. [1]

Бүгінде Қазақстан тәуелсіздікке қол жеткізіп, бұрынғы Кеңестік бұғаудан құтылып отыр. Бұл оған әлемдік кеңістікпен еркін қатынастар жүргізуге, әлемдік нарықта өзінің өндіруші ретіндегі ролін анықтауға мүмкіндік береді. Ал Еуразиялық экономикалық кеңістік шеңберінде Ресей мен Беларусьтың тоқтаусыз тауар ағымының нәтижесінде Қазақстанның отандық өндірісі тоқтап қалуы қауіпі бар. Себебі ресейлік және беларуссиялық тауар өндірушілердің өндірістік мүмкіндіктері және тауар сапасы Қазақстанның деңгейінен әлдеқайда жоғары.

Қазақстанға Ресей мен Беларусьпен келетін импорт оның осы одақтастарына жіберетін экспортынан жоғары көрсеткіштерге ие болып отыр. Қазақстанның статистика агенттігінің ақпараты бойынша, Қазақстанның экспорты 3,7 %-ға азайса, Беларусь пен Ресейдің импорты 12 %-ға артты. Тіпті Кедендік одақтың шеңберінде Қазақстанның жіберген тауарлары көбенесе тек шикізат, өнеркәсіптік тауарларды құрайды. Бұл Кедендік одақтан қазақстандық ірі өнеркәсіптік өндірушілерге келер пайданы ғана дәлелдей түседі. Ал тұтынушы тауарларының экспортының жағдайы туралы айтпаса да белгілі. Яғни, нәтижесінде Қазақстан қайтадан Кеңес одағының шикізат көзі болған кездегі тағдырына қайта оралып отыр. (1,2-кестелер) [2]

1-кесте. Беларусьяның экспорты. UN

Comtrad

2-кесте. Қазақстан мен Ресейдің динамика және тауар құрылымы. UN Comtrade, ҚР статистика агенттігі.

Қазақстан ортақ еңбек нарығына да қатысты ұтылып отыр. Себебі Қазақстанның азаматтары Ресей мен Тәжікстанның азаматтары сияқты басқа елдерге жұмыс атқаруға бармайды, барса да өте аз. Яғни, біздің елде Өзбекстан, Тәжікстандағыдай гастарбайтерлердің ағыны табылмайды. Өзбек, тәжік, қытай азаматтары Қазақстан, Ресей және тағы да басқа елдерде еңбек етіп, табысқа кенелуде. Қазақстанның азаматтары болса, шетелге көп жағдайларда білім алу үшін барады. Еліміз үшін өзінің азаматтарын шетелге табыс табуға жіберу мүмкіндігінің аз болуы өте тиімсіз.

Ресей үшін Еуразиялық экономикалық одақ үлкен пайда алып келе алады. Мәселен, стратегиялық шикізатқа жол ашылады, арзан жұмыс күшін иеленеді, пайда нарқтары кеңейе түседі. Бірақ Ресей үшін бір ұтылар жағдай бар: ол энергия көздерін ішкі арзан бағамен тасымалдауға мәжбүр болады. Ал бұл мәселеге қатысты Беларусь көптеген ұтыстарға қол жеткізгелі отыр. Ол Ресейден арзан шикізат және энергия көздерін алып, өзінің бәсекеге қабілетті дайын өнімдерін (машина, техника) қымбат бағамен сатуға мүмкіндік алады. Тек Қазақстанның одақтастардың ішінде көп ұтылысқа ұшырайтындығы анық. Ал оны болдырмас үшін Қазақстанға өзінің экономикасын қайта құрып, беларус және ресей капиталының көмегімен өндіріс орындарын құру қажет. [2]

Ресей Еуразиялық экономикалық одақты политизациялауға ұмтылуда. Әрине, бұл Ресейге өте көп пайда алып келе алады, себебі Ресей одақтың саяси лидеріне айналып, бұрынғы КСРО-ның шеңберіне оралуға мүмкіндік алады. Осыған байланысты тіпті Елбасымыз Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев қарсы пікір білдірген еді. Оның сөздері бойынша шекара күзеті, миграциялық саясат, қорғаныс және қауіпсіздік жүйесі, денсаулық сақтау, білім алу, мәдениет, құқық мәселелерінің экономикалық интеграцияға мүлдем қатысты жоқ. Елбасымыз Батыс Еуропада болғанда, бірқатар елдерде оған осы Еуразиялық интеграцияға байланысты «КСРО-ның қайта жандануы мүмкін бе?» - деген саяси дау тудыратын сұрақтар қойылғаны да құпия емес. Яғни, егер Еуразиялық экономикалық одақ саяси мәселелермен айналыса бастаса, бұл Қазақстанның сыртқы байланыстарына зиянын тигізіп, бұрынғы одақтастарынан айыруы мүмкін. Тіпті ресейлік БАҚ-тың Қазақстанға ақпараттық қысым көрсетуі, ұйымдар мен билік органдарындағы Ресейдің монополиясы да алдағы уақытта

көптеген мәселелер тудыра алады. Сол себепті де Назарбаев ұйымға Түркия сияқты ірі мемлекетті қабылдау идеясын ұсынып отыр. [3]

Ресей президентінің Еуразиялық экономикалық одақты политизациялау туралы идеясын көптеген Батыс саясаткерлері сынға алуда. А. Коухеннің айтуынша Еуразиялық экономикалық одақ аймақтың тұрақтылығын әлсіретіп, Шығыс Еуропа мен Орталық Азиядағы саяси бостандыққа зиянын келтіруі мүмкін. Сонымен қатар ол көрші елдердің тәуелсіздігі мен саяси бағытына да кері әсерін тигізе алады. [8]

Американдық ұлттық демократия қорының директорлар кеңесінің вице-төрағасы, экономист Джуди Шелтон бұрынғы кеңестік мемлекеттердің Ресейге көп сене бермей, КСРО-ның кезіндегі тәуелділікті еске түсіргендерінің дұрыстығын атап көрсетеді. Тіпті Ресейдің заңның үстемдігін өсіруге және жемқорлықты азайтуға байланысты ұсыныстар жасамауының өзі күмән шақырады. 2012 жылы сол кездегі АҚШ-тың мемлекеттік хатшысы Хиллари Клинтон да Еуразиялық экономикалық одаққа қарсы барлық әрекеттер жасап, оның ыдырауына ықпал етуге тырысатындығын білдірді. [8]

Қазақстандық саясаткерлер мен патриоттар Еуразиялық экономикалық одаққа мүшелікке қарсы шығып отыр. Себебі экономикалық интеграция ұзақ уақыт сан мың әрекеттермен қол жеткізген егемендікті жойып, Қазақстанды тек экономикалық емес, саяси салада да Ресейге тәуелді ете алады. Қазақтанып келе жатқан еліміздің тілі де, діні де, ділі де беларус және ресейлік көршілерімізден едәуір айырмашылық жасайды. Тарихта әртүрлі өркениеттердің өкілдерінің қандай да бір интеграциясы тіпті аз кездескен. Ал Қазақстанның славяндық елдермен интеграциясы оның тілі мен ұлттық құндылықтарына қауіп төндіреді.

2014 жылдың 5 наурызында Қазақстан, Беларуссия, Ресейдің президенттері Украинадағы жағдайға байланысты кездесу өткізіп, Еуразиялық интеграцияны уақытша тоқтата тұру мәселесін қозғады. Себебі Елбасы Н.Ә. Назарбаев халықтың антиресейлік көзқарастырының дамуына кедергі жасауға тырысуда. Тіпті кейбір саясаткерлер Украинаға шабуыл жасаған Ресейдің ертеңгі күні сенімді көрші бола алмайтындығынан, яғни Қазақстанға да қарсы әрекеттер жасау мүмкіндігінен қауіптенеді. Қазақстандық саясаткер Ерлан Карин де Еуразиялық интеграция процесін қазіргі қауіптерге байланысты тоқтата тұруды жөн көрді. Ал сенаттағы Қазақстанның кәсіпкерлерінің Ұлттық палатасының өкілі Ғани Қасымов болса, Украинадағы мәселе толығымен шешілмейінше, Ресеймен ешқандай келісімдер жасамауға бел байлады. Себебі, Батыс әлемінің Ресейге бағыттаған санкцияларының бір ұшы Қазақстанға да тиюі әбден мүмкін. [10]

Қазақстанның Еуразиялық итеграция шеңберінде Еуразиялық экономикалық одаққа мүшелігі оның Дүниежүзілік сауда ұйымына кіру процесін ақырындатты. Қазақстан бұл ұйымға кірсе де, Ресей мен Беларуссияның айтқанынан шыға алмайды, яғни тәуелсіз экономикалық саясат жүргізу мүмкіндігінен айырылады. Еліміз Дүниежүзілік сауда ұйымына кірген соң, Еуразиялық экономикалық одақтан салыстырмалы түрде пайданың аздығына көзіміз жетеді. Себебі бұл одақ өзара толықтырушы емес, өзара бәсекелес болып табылады. Яғни, тек Қазақстанның экномикалық жетістіктері ғана оның одақтағы нақты лидерлік позициясын анықтап бере алады. [9]

Қазақстанның көптеген ұтылыстарының негізгі себептерінің бірі келіссөз жүргізушілердің ұлттық қызығушылыққа қатысты маңызды мәселелерді ресейлік немесе беларус дипломаттарының қолына сеніп тапсыруы. Бұл Қазақстандағы анти-интеграциялық көңіл-күйді көтере түсуі мүмкін. Сондықтан да Беларуссия мен Ресейлік ынтымақтастарға тек өз пайдасын ойламай, аймақтың, одақтың ортақ пайдасына ұмтылу керек. [3]

Еуразиялық экономикалық қауымдастықтың кемшіліктерінің көпшілігі оның тым аз уақыт ішінде құрылып, жұмысын асығыс бастап кетуінде. Тіпті Еуропалық Одақтың өзі жарты ғасырдан астам уақытпен саяси және экономикалық тұрақтылыққа қол жеткізген еді. Әрине бұл мерзіммен Еуразиялық экономикалық одақтың жұмыс уақытын тіпті салыстыруға да болмайды. [9]

Сонымен, Еуразиялық интеграция шеңберінде құрылуы жоспарланып отырған Еуразиялық экономикалық одақтың көптеген оң тұстары болғанымен, экономикалық

құрылымы одақтастарына ұқсамайтын Қазақстан үшін әкелер пайдасы өте аз. Бұл одаққа толыққанды мүше болып, оның жұмысынан дамуға итеріліс алу үшін еліміз көптеген экономикалық көрсеткіштерге қол жеткізуі керек. Әрине, серіктестік және еуразиялық интеграция идеялары өте ұтымды бастама болып отыр. Бірақ оларды идеалды формаға жеткізу үшін әлі талай шындрды бағындырып, уақыт шеңберінде үлкен қадамдар жасауға тура келеді.

Қолданылған дереккөздер тізімі

1. Адясов И. «Евразийский экономический союз – год до запуска»\\ <http://www.zakon.kz/4593036-evrazijjskijj-jekonomicheskijj-sojuz.html> [1]
2. Кофнер Ю. «Плюсы и минусы Евразийской экономической интеграции для Беларуси, Казахстана и России»\\ <http://yeurasia.org/2014/01/28/kofner-eurasian-integration-economic-plu/> [2]
3. Момынқұлов Ж. «Чего больше в Евразийском союзе для Казахстана: экономики или политики?»\\ <http://eurasianri.org/main/what-is-more-in-eurasian-union-for-kazakhstan-economy-or-policy-in-russian/?lang=ru> [3]
4. Назарбаев Н. А. «Евразийский экономический союз: теория или реальность»\\ <http://minplan.gov.kz/pressservice/77/5147/> [4]
5. Путин В. «Новый интеграционный проект для Евразии — будущее, которое рождается сегодня»\\ <http://izvestia.ru/news/502761> [5]
6. Фалыхов Р. «Суверенитет – не икона»\\ <http://www.gazeta.ru/business/2013/10/24/5722545.shtml> [6]
7. Храпунова Л. «Причина, заставляющая Н. Назарбаева жаждать вступления в Евразийский экономический союз, это провал внутренней политики»\\ <http://www.leila-khrapunova.com/publications/lk-53/> [7]
8. «От Таможенного союза к политическому». Интервью АПН директора по международным проектам Института национальной стратегии Юрия Солозובה. 27 ноября 2009 \\ <http://www.apn.ru/publications/print22182.htm> [8]
9. Interview 180 by Joanna Lillis and Dean C.K. Cox: «Was the Eurasian Economic Union a Good Deal for Kazakhstan?»\\ <http://www.eurasianet.org/node/66694> [9]
10. Мамашұлы А. «Начали говорить о «торможении Евразийской интеграции»\\ <http://rus.azattyq.org/content/tormozhenie-integratsii-evraziiskogo-soyuza/25291261.html> [10]

УДК 330.34.01

СТРАТЕГИИ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ: ТЕОРИЯ И МИРОВАЯ ПРАКТИКА

Симахова Анастасия Алексеевна

naffann@i.ua

ассистент кафедры экономики и управления национальным хозяйством Днепрпетровского национального университета имени Олеса Гончара, Днепрпетровск, Украина

Научный руководитель – Л.М.Тимошенко, д.э.н., проф.

В системе мирового хозяйства стратегии социально-экономического развития стран существенным образом отличаются, в зависимости от типа и уровня развития их экономики и социальной сферы. Очевидно, что высокоразвитые страны мира, страны с переходной экономикой и развивающиеся страны имеют неодинаковые экономические цели и приоритеты. Постсоветские страны с переходной экономикой нуждаются в эффективной стратегии социально-экономического развития, которая учитывала бы особенности места и времени проведения трансформационных изменений.